

Sinds de tweede helft van de jaren tachtig ontwikkelt de Wereldbank zich steeds sterker een internationaal opinieleider op het gebied van onderwijs en ontwikkeling. Dat is van groot belang, want het denken van de Wereldbank heeft mondiaal grote invloed. Internationale organisaties en donorlanden hebben de sterke neiging zich naar de opvattingen en adviezen van de Wereldbank te richten. Overheden van ontwikkelingslanden doen dat - al dan niet noodgedwongen - ook. Wie nu al de smaak van de eenentwintigste eeuw wil proeven, doet er dan ook goed aan kennis te nemen van de gerechten die deze keuken bereidt.

Onderwijsspecialist dr. Frans Lenglet verruilde enkele jaren geleden het adjunct-directeurschap van de Nuffic voor een functie bij de Wereldbank. Welke prioriteiten stellen ze op zijn werkplek met betrekking tot het onderwijs? En liggen er kansen voor Nederland?

Die liggen er wel degelijk. Maar dan moet het hoger onderwijscomplex van ons land juist groot worden op gebieden, waarnaar het nu alleen nog maar voorzichtig de voelhoorns naar uitsteekt.

"Transfer" jrg. 4 nr. 7; p. 22-23

Door Lucas van der Hoeven

Welke ontwikkelingen doen zich voor binnen de Wereldbank?

”De Wereldbank verandert sterk van een ‘geld-bank’ naar een ‘kennis-bank’. Veel landen kunnen hun geld tegenwoordig elders lenen, dus voor het financiële aandeel wordt de Wereldbank minder belangrijk. Maar wij hebben binnen de bank ook veel ervaring op het terrein van ontwikkeling. De Wereldbank wil haar eigen kennis en die uit andere instituten wereldwijd bij elkaar brengen en toegankelijk maken. Het Economic Development Institute (EDI), het onderdeel van de bank waar ik werkzaam ben, vervult daarin een belangrijke functie. Zelf werk ik voornamelijk op het terrein van de onderwijshervorming en de politieke economie van onderwijsveranderingen. Daarbij bestudeer ik welke actoren en welke politiek-economische omstandigheden bepalen of hervormingen van onderwijssystemen plaatsvinden. Het gaat er tenslotte vooral om welke maatschappelijke groeperingen aan zo'n hervorming deelnemen. We zijn ons ervan bewust dat het niet voldoende is om een rationeel en doordacht beleid te ontwerpen. Want het beleid moet immers worden gedragen door brede groepen in de samenleving en dient aan een groot aantal belangen tegemoet te komen. De bank kan in zo'n situatie de betrokkenen helpen om degelijke informatie te verzamelen en te systematiseren. We hebben dat bijvoorbeeld gedaan in het kader van een dialoog, die wij met de regering van Mali voeren. Verleden jaar mondde die uit in een nationaal seminar, waar veel maatschappelijke groeperingen die belang hebben bij on-

Frans Lenglet, onderwijsspecialist bij de Wereldbank

“Het Nederlands hoger onderwijs is te weinig aanwezig op ons ho-

derwijs, aan meededen. Ter voorbereiding daarvan hebben medewerkers van de bank samen met Malinese deskundigen de nodige gegevens verzameld over kosten, aantallen leerlingen en docenten, resultaten van het onderwijs, bevolkingsgroei enzovoort. Zo'n bijeenkomst is dan bedoeld om de onderwijshervorming een breder draagvlak te geven. Dat is ook gelukt. De voorzitter van de lerarenvakbond zei, dat dit de eerste keer was, dat de docenten als serieuze gesprekspartners waren erkend. Eind vorige maand leidde ik delegaties uit Armenië, El Salvador, Colombia, Tanzania, Tunesië, Vietnam en Sri Lanka op een reis naar Nieuw-Zeeland en Australië om daar naar onderwijshervorming te kijken. In al die landen is men bezig met het veranderen van het onderwijssysteem. Zij zijn hard op zoek naar voorbeelden waaruit zij lessen kunnen trekken. Nieuw-Zeeland en Australië hebben in de laatste tien jaar hun onderwijs- en gezondheidssysteem radicaal hervormd. De overheid heeft daar nu minder invloed. Zij treedt nog steeds regelgevend en financierend op, maar de inhoud van het onderwijs en het bestuur wordt op de lagere niveaus bepaald.”

Kan het Nederlandse onderwijsbeleid model staan voor andere landen?

“Binnen de bank en bij de cliëntlanden bestaat grote belangstelling voor ontwikkelingen in de OECD-landen, vooral op het terrein van onderwijs en gezondheidszorg. Veel landendelegaties komen naar Nederland om te kijken hoe wij hier het onderwijs inrichten en het beleid vorm geven. Vorig jaar was er een delegatie uit Kenia en Tanzania. Er bestaat veel belangstelling voor wat er in Nederland gebeurt met 'lump sum-financiering'. Die wordt nu al

Effectieve concurrent van de vertrouwde collegezaal: het Nederlands hoger onderwijs loopt op het gebied van nieuwe media niet direct voorop.

Foto: R. Giling

kelijk gerelateerd te zijn aan ervaringen in ontwikkelingslanden."

Is er voor de Nederlandse opleidingen zelf geen belangstelling meer?

"Het beleid van donorlanden is om opleidingen zoveel mogelijk in de landen zelf te laten plaatsvinden. Zo is Zuid-Amerika wat betreft zijn technische kennis grotendeels zelfvoorzienend. Alleen voor specialistische kennis gaan die landen te rade bij de Noord-Amerikanen. Veel leidinggevenden in de openbare sector in Latijns-Amerikaanse landen kregen een deel van hun training in Noord-Amerika. Functionarissen in de Midden-Europese landen gaan naar West-Europa voor aanvullende scholing. Alleen Afrika blijft als continent nog steeds duidelijk achter. Daar moet worden geholpen bij het opbouwen van een goed onderwijssysteem, van kleuter- tot hoger onderwijs. Vooral bij hun technische opleidingen in voortgezet en hoger onderwijs is buitenlandse hulp hard nodig. Lager en middelbaar onderwijs kunnen er in principe ter plekke gebeuren maar aan de leraaropleidingen moet nog veel worden gedaan. Ik zou me kunnen voorstellen dat daaraan vanuit Nederland ondersteuning wordt verleend".

Welke rol kunnen de nieuwe media spelen binnen de veranderingen?

"Nederland zou met zijn deskundigheid op het gebied van de onderwijskunde en pedagogiek een bijdrage kunnen leveren aan alternatieve vormen van hoger of technisch onderwijs. Denk aan het ontwikkelen van lespakketten voor het afstandsonderwijs, bijvoorbeeld via Internet. Binnen het EDI werken wij samen met een consortium van twaalf Afrikaanse economie-faculteiten. Wij ontwikkelen een Master's-programma waarbij een groot deel van het materiaal beschikbaar wordt gesteld via het WorldWide-Web. Studenten kunnen dan cursussen volgen en hebben toegang tot materiaal waar ze anders nooit de hand op zouden kunnen leggen. Voor het selecteren en samenstellen van het cursusmateriaal worden individuele consultants ingehuurd. Ik zou mij kunnen voorstellen dat Nederlandse universiteiten die samenwerken met Afrikaanse faculteiten, op dit terrein verder gaan."

Wat zijn de belangrijkste onderwijsproblemen in ontwikkelingslanden?

"Wij besteden veel aandacht aan de kwaliteit van het onderwijs. Wat gebeurt er in de klaslo-

kalen en wat leren de kinderen daar? Wij weten dat de officieel voorgeschreven uren lang niet altijd worden volgemaakt. En als de leerlingen in de klas aanwezig zijn, is dat nog geen garantie dat er iets gebeurt. Het uiteindelijke onderwijsresultaat kan daarom lelijk tegenvallen. Als een overheid maar over een beperkte hoeveelheid geld beschikt, moet zij de afweging maken tussen een groter aantal leerlingen in de scholen of een hogere kwaliteit van de opleidingen. Hoe zij tot een optimale verdeling kan komen, varieert van land tot land. Ik houd mij momenteel bezig met het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Willen landen als Marokko, Algerije en Tunesië mee blijven doen aan de wereldeconomie, dan zullen zij de kwaliteit van hun onderwijs moeten verbeteren. Terwijl in Jemen en Egypte juist het aantal kinderen dat naar school gaat, groter moet worden. In het algemeen zou je kunnen zeggen dat het in Afrika en Aziatische landen als Afghanistan, Pakistan, Bangladesh en Sri Lanka voor een groot deel een kwestie is van een grotere instroom van leerlingen. In Zuidoost-Azië (Maleisië, Singapore, Laos, Cambodja en Vietnam) en India gaat het vooral om de kwaliteit van het onderwijs."

Neemt ons land wel actief genoeg deel aan het lobby-circuit te Washington?

"Nederland is te weinig aanwezig in het hoofdkantoor van de Wereldbank. Wel zijn enige gespecialiseerde Nederlandse instellingen goed op de hoogte van wat zich bij ons afspeelt. Bijvoorbeeld het ITC en het ISS. Zij beschikken over hoogstaande technische deskundigheid en worden daarom vaak gevraagd om hun bijdrage te leveren. Binnen de universiteiten zijn het vooral individuele hoogleraren die relaties met de Wereldbank onderhouden. Zij treden soms op als consultant of werken mee aan projecten die met geld van de bank worden gefinancierd. Zeker is wel dat de veranderingen snel verlopen en dat de Nederlandse onderwijsinstellingen zich daarop moeten instellen. Ik zie zeker nog ruimte voor hen, indien zij hun aanwezigheid binnen de bank meer kenbaar maken. Ook in Washington geldt dat de kost voor de baat uitgaat! Het is de vraag, of het geen tijd wordt om een permanente Nederlandse onderwijsvertegenwoordiger bij de Wereldbank aan te stellen. Op zijn minst moet men zich in Nederland bezinnen op de kwestie, hoe de eigen onderwijsdeskundigheid voldoende onder de aandacht kan worden gebracht. En dan niet alleen bij ons, maar ook bij de regionale ontwikkelingsbanken, bij de Interamerican Development Bank, de Asian Development Bank en de African Development Bank."

list

oger ig ofdkantoor"

toegepast in het hoger onderwijs, straks ook in het middelbaar en lager onderwijs".

Welke deskundigheid is voor de bank en haar cliëntèle van belang?

"Voor ons is vooral het Nederlandse onderwijsbeleid interessant, de manier waarop Nederland het eigen onderwijs organiseert. Wij onderhouden daarvoor contacten met deskundigen zoals Roel in 't Veld en minister Ritzén, die lid is van een adviescommissie van de Wereldbank. Het Centrum voor de Studie van het Hoger Onderwijsbeleid in Enschede heeft belangrijke kennis over het hoger onderwijsbeleid in Nederland en andere Europese landen. De medewerkers treden vaak als consultants op voor de Midden-Europese naties, maar ook in Zuid-Afrika. Daarnaast is het CITO een zeer gerenommeerde instelling, die over uitstekende testmethoden en -technieken beschikt. Onze belangstelling in de bank en bij onze klanten gaat dus vooral uit naar hoogwaardige technische kennis op het gebied van onderwijsplanning, -organisatie en -beleid. Die hoeft niet noodza-